

Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år

Ett kunskapsstöd för barnhälsovården

Gudrun Lundgren & Rose-Marie Nylander

Projektgrupp

Projektledare Gudrun Lundgren

Projektmedarbetare Rose-Marie Nylander

Intern referensgrupp inom området barn och unga

Representanter från olika avdelningar och enheter på Socialstyrelsen

Externa sakkunniga

Logoped, specialistsjuksköterska barn och ungdom, psykolog och barnhälsovårdsöverläkare

Övriga

Informationsspecialist, vetenskapligt stöd, jurist samt kommunikatör

Bästa tillgängliga kunskap

Myndigheten gör i detta kunskapsstöd inga skarpa rekommendationer utan redovisar bästa tillgängliga kunskap utifrån:

- Myndighetens tidigare kunskapsstöd
- Sakkunnigas kunskap och erfarenhet
- Befintliga riktlinjer, systematiska översikter och meta-analyser

Bakgrund

- Ursprung i Socialstyrelsens uppdrag att stödja, följa och analysera arbetet av överenskommelsen om ökad tillgänglighet i barnhälsovården
- Under 2021 påbörja arbetet med ett nytt kunskapsstöd för ett specifikt område utifrån:

Område som idag inte finns inom den befintliga Vägledningen för barnhälsovården 2014

Område som identifierats som prioriterat utifrån översynen, uppföljning av överenskommelserna och i dialog med nationell arbetsgrupp för barnhälsovården (NAG BHV)

Behovsinventering

- Dialoger och behovsinventering
- Samverkan med representanter för NAG BHV
- Uttryckt behov kring kommunikations- och språkutveckling bland de yngre barnen
- Initial vetenskaplig inventering kring kommunikations- och språkutveckling bland små barn i socioekonomiskt utsatta områden samt flerspråkighet

Vetenskaplig inventering

Vi fann att

- Det *kan* finnas inkomstrelaterade skillnader i *hur* föräldrar pratar med sina barn

Familjens ekonomi *i sig* är dock inte en risk för barnets kommunikations- och språkutveckling, däremot faktorer som rör barnets närmaste omgivning, föräldrarnas förutsättningar och mängd stimulans

- Flerspråkighet snarare är en *tillgång* än ett hinder för kommunikations- och språkutveckling

Barnen följer samma utvecklingsmönster och det sammanlagda ordförrådet bland flerspråkiga barn är jämförbart med ordförrådet hos jämnåriga enspråkiga barn

Uttryckt behov efter inventeringar

Kunskapsstöd om hur BHV tidigt, innan barnet hunnit bli två år, kan:

- Ge *generella insatser* till alla föräldrar för att stimulera barnets kommunikations- och språkutveckling
- *Identifiera* barn i behov av riktat stöd för kommunikations- och språkutveckling
- Erbjuder tidiga och riktade *stödinsatser* för kommunikations- och språkutveckling då behov har identifierats

Syfte och målsättning

Stöd till BHV att:

- Främja kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år
- Bidra till barnets förutsättningar att utveckla god kommunikations- och språkförmåga
- Erbjuder en jämlik barnhälsovård i det tredelade Barnhälsovårdsprogrammet

Hur kan BHV stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år?

1. Hur kan BHV genom universella insatser främja kommunikations- och språkutveckling bland de yngre barnen?
2. Hur kan BHV identifiera riskfaktorer som kan leda till en ogynnsam kommunikations- och språkutveckling?
3. Hur kan BHV uppmärksamma och bedöma när ett barns kommunikations- och språkutveckling skiljer sig från förväntad utveckling?
4. Vilka riktade insatser kan BHV ge vid identifierade riskfaktorer eller när barnets kommunikations- och språkutveckling skiljer sig från förväntad utveckling?

Hur kan BHV genom universella insatser främja kommunikations- och språkutveckling bland de yngre barnen?

1. Universella insatser

Föräldraskapsstöd för språkstimulans genom läsning

- Föräldraskapsstöd om språkstimulans via läsning har positiv påverkan på språkutveckling hos barn, oavsett föräldrarnas socioekonomiska status
- Föräldraskapsstöd ger bättre resultat om de är mer omfattande i tid och innehåller vägledning för hur en bra dialog mellan barn och föräldrar kan främjas
- Föräldrar upplever ökad kompetens kring *hur* de kan läsa för barnet för att gynna och stimulera barnets kommunikativa och språkliga utveckling

Forts. Universella insatser

Universella föräldraskapsstöd för att främja barns utveckling generellt

- Generellt stöd som stärker föräldrars förmåga att stimulera barnet ger gynnsam påverkan på barns kommunikativa och språkliga utveckling
- Bättre effekt om stödet till föräldrar innehåller lyhört föräldraskap och samspel. Insatserna kan ha olika innehåll och vara olika omfattande
- Föräldraskapsstöd med inslag av lek och moment av samspel ger bättre effekt än de som bygger på enbart läsning i dialog med barnet
- Utvärderingar av föräldraskapsutbildningar visar att föräldrar upplever att de fått nya strategier att utöva sitt föräldraskap

Hur kan BHV identifiera riskfaktorer som kan leda till en ogynnsam kommunikations- och språkutveckling?

2. Identifiera riskfaktorer

- Generella riskfaktorer, svårt att göra tidiga bedömningar om vilka barn som kommer att löpa risk för svag kommunikations- och språkutveckling över tid
- Systematisk uppföljning av riskfaktorer för barnets utveckling, vid behov främjande och stödjande insatser
- Familjens socioekonomiska status *i sig* påverkar inte barns kommunikations- och språkutveckling, det är *hur* kommunikationen i familjer ser ut som har betydelse

Hur kan BHV uppmärksamma och bedöma när ett barns kommunikations- och språkutveckling skiljer sig från förväntad utveckling?

3. Uppmärksamma och bedöma

- Otillräckligt kunskapsunderlag kring undersökningsmetoder för bedömning av barn som skiljer sig från förväntad utveckling av kommunikation och språk
- Otillräckligt kunskapsunderlag om lämpliga verktyg för att bedöma barn som skiljer sig från förväntad kommunikations- och språkutveckling
- Longitudinella studier antyder, träffsäkra prediktioner av framtida låg språkförmåga vid ålder 0 och 2 år ej möjligt

Vilka riktade insatser kan BHV ge vid identifierade riskfaktorer eller när barnets kommunikations- och språkutveckling skiljer sig från förväntad utveckling?

4. Riktade insatser

- Föräldraskapsstöd, att utveckla föräldra-barnrelationen genom lek, samtal och läsning har effekt på barnets ordförråd och språkutveckling
- Generella insatser av föräldraskapsstöd fungerar även vid språkstörning
- Det som är kommunikations- och språkfrämjande på universell nivå har också effekt som riktad insats för barn som bedömts ha behov av förstärkt stöd

Viktiga slutsatser och resultat

- *Universella insatser gör skillnad och insatserna är i stort sett densamma även vid selektiva eller indikerade insatser för barn 0 till 2 år*
- *Barns kommunikations- och språkutveckling går att påverka genom universella insatser till alla föräldrar och barn, även om föräldrarnas förutsättningar ser olika ut*
- *Vi fann inget vetenskapligt stöd eller underlag för enskild undersökningsmetod av språkförmåga för barn i åldersgruppen 0 till 2 år*

Reflektioner

- Det finns olikheter i hur BHV arbetar och det finns ojämlika förutsättningar både mellan och inom regioner
- Särskilda utmaningar i utredningen, begränsat med vetenskapligt underlag för åldersgruppen 0-2 år

Tack!

Gudrun Lundgren & Rose-Marie Nylander

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**